

MAKTABGACHA BO'LGAN BOLALARDA DIQQATNI JAMLASH

Muhayyo Boboxolova Xolmurod qizi

Tarbiyachi, Jizzax Shahar 3-maktabgacha ta'lim tashkilotida

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning diqqatini jamlash va tafakkurini rivojlantirishda psixologik metodlarda foydalanish haqida soʻz yuritilgan

KALIT SOʻZLAR: mantiqiy fikrlash, intellektual, maʼnaviy-estetik, qoʻrquv, P.Ya.Galperin

KIRISH

Maktabgacha davr bolaning oʻsish, rivojlanish, oʻzini namoyon etishga intilish, oʻrganish, bilishga ishtiyoqi kuchli boʻlgan davridir. Aynan shu davrda bolaning insoniy sifatlari va aqliy salohiyati rivojlanishi uchun poydevor yaratiladi. Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning mantiqiy fikrlashini rivojlantiruvchi metodlar borasida bayon etiladi

Oʻzbekiston Respublikasining Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 30-sentabrda — Maktabgacha taʼlim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisidagi farmoni hamda — Oʻzbekiston Respublikasi “Maktabgacha taʼlim vazirligi” faoliyatini tashkil etish toʻgʻrisidagi qaroriga muvofiq bu sohada yangi tizim yaratildi. Ushbu tizim oldiga maktabgacha taʼlim sohasida yagona davlat siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirish, maktabgacha taʼlim muassasalari davlat va nodavlat tarmogʻini kengaytirish hamda moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, ularni malakali pedagog kadrlar bilan taʼminlash, maktabgacha taʼlim muassasalariga bolalarni qamrab olishni keskin oshirish, taʼlim-tarbiya jarayonlariga zamonaviy taʼlim dasturlari va texnologiyalarini tatbiq etish orqali bolalarni har tomonlama intellektual, maʼnaviy-estetik, jismoniy rivojlantirish, ularni maktabga tayyorlash sifatini tubdan yaxshilash vazifalari qoʻyildi.

ASOSIY QISM

Maktabgacha yoshi - bu bolaning atrofida dunyoni faol oʻrganadigan davr. Maktabgacha yoshdagi bolalar oʻzlarining psixologik rivojlanish xususiyatlariga ega. Yurishni boshlaganida, bola juda koʻp kashfiyotlar qiladi, xonada, koʻchada, bolalar bogʻchasida joylashgan narsalar bilan tanishadi. Turli narsalarni yigʻish,

ularni o'rganish, tovushlarni tinglash, ob'ektning qaysi fazilatlarini va xususiyatlarini borligini biladi. 5-6 yoshligida bola, shimgich kabi, barcha ma'lumotlarni so'radi. Maktabgacha yoshdagi bola bilan ta'lim-tarbiya qanchalik erta boshlansa, samarasi shunchalik barvaqt namoyon bo'ladi va bolaning butun hayotiga ijobiy ta'sir qiladi. Shunday ekan, bolalar mantiqiy tafakkurini rivojlantirish asosiy vazifalardan biriga aylanadi. Tasavvur etish, tafakkurning, mantiqiy fikrlashning rivojlanishidir. Maktabgacha yoshdagi bolalar mashg'ulotlaridagi asosiy vazifalardan biri – bola miyasida buyum va hodisalar haqidagi axborotni tasavvur ettirish. Masalan, rasm chizish, turli o'yinlar, kubiklardan biron-bir narsa yasash orqali bola ana shu axborotni tafakkurida rivojlantiradi. Ushbu tafakkur turi boshqa tafakkur turlariga asos bo'lib, so'z boyligi, mantiqiy tafakkurning shakllanishi, kelajakdagi maktab darslarini a'lo darajada o'zlashtirishda ko'maklashadi. Bolalar o'z tabiatlariga ko'ra haddan tashqari qiziquvchan bo'ladi. Ular hamma narsani bilishi juda zarur: ta'mini tatib ko'rishi, ushlab ko'rishi, tushunarsiz va yangi bo'lgan narsalarga o'z tushuntirishlarini o'ylab topishi, tajriba o'tkazib ko'rishi va o'z farazlarini tekshirishi. Har bir ota-ona o'z farzandiga uni o'rab turgan olamni tanishiga yordam berishi zarur. Dastlabki (garchi mukammal bo'lmasa ham) hukmlardan xulosa chiqarish va yakun yasash paydo bo'ladi. Bu yoshdagi bolaning xotirasi yangi faoliyatlar va uning oldiga qo'yilgan yangi talablar asosida takomillasha boradi. Bog'cha yoshidagi bolalar o'zlarining faoliyatlari uchun qandaydir ahamiyatga ega bo'lgan, ularda kuchli taassurotlar qoldirgan va ularni qiziqtirgan narsalarni beixtiyor esida saqlab qoladi. Ushbu yoshdagi bolalar mantiqiy fikrlashi, shuningdek, tafakkuri va uning o'sishi o'ziga xos xususiyatga ega. Maktabgacha yoshda bolaning tafakkuri juda tez rivojlana boshlaydi. Buning sababi, birinchidan, ularda turmush tajribasining nisbatan ko'payishi, ikkinchidan, nutqining yaxshi o'sgan bo'lishi, uchinchidan esa bog'cha yoshidagi bolalarning juda ko'p erkin, mustaqil harakatlar qilish imkoniyatiga ega bo'lishlaridir. Shu asosida mantiqiy fikrlashga kirishadilar. Maktabgacha yoshdagi bolalarda har sohaga doir savollarning tug'ilishi ular tafakkurining faollashayotganidan, mantiqiy fikrlash yuzaga kelayotganidan darak beradi. Bola o'z savoliga javob topa olmasa yoki kattalar uning savoliga ahamiyat bermasa, undagi qiziquvchanlik susaya boshlaydi. Bolaga ta'limni erta, kech ham emas, balki o'z vaqtida berish lozim. Bolaning yoshiga muvofiq ravishda shunday ta'lim berish kerakki, bunda uning barcha hissiyot a'zolari jalb etilgan bo'lsin. Ya'ni bola rivojlanish jarayonida mustaqil ravishda o'zi teginish, ko'rish, eshitish, hidlash va mazasini bilish imkoniyatiga ega bo'lishini ta'minlash zarur

- Krossvordlar;
- jumboq;
- “6 ta farqni toping” kabi vazifalar;
- “Labirintdan chiqish yo’lini topish” kabi vazifalar;
- vazifalar “Nuqtalarni ulang va rasmni ko’ring”;
- qo’llaniladigan konturlar bo’ylab rang berish;
- rasmlarni syujet rivojlangan tartibda joylashtiring;
- onlayn konsentratsiya mashqlari.

Ushbu o`yinlar yordamida bola tafakkurini yanada boyitish va diqqatini jamlash mumkin.

XULOSA

Bolalar bilan suhbat ularning qiziqishlarini, nutqidagi o‘ziga xoslikni, atrof muhit hamda kishilarga munosabatini aniqlashga yordam beradi. Hujjatlar, ya’ni bog‘cha va aloqida tarbiyachilarning reja va hisobotlarini urganish ham nazariy xulosalar chiqariisha muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga mazkur hujjatlar maktabgacha ta’lim muassasalaridagi tashkiliy ishlar xaqida aniq xulosalar chiqarish imkonini yaratadi. Ushbu xulosalar uz navbatida tarbiya usullarini kashf etishga yordam beradi. Bolalar faoliyati mahsulini tahlil qilish metodi Maktabgacha yoshdagi bolalar pedagogikasib.p.ning muhim ta-dqiqot metolilir. Bolalar faoliyati taxlili ularni shakllantirishda juda yamii natijalar beradi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari. T., 2018.
2. Sh. Shodmonova. Maktabgacha pedagogika. T., «Fan va texnologiyalar», 2005.
3. A. Holiqov. Pedagogik mahorat. T., «Iqtisod — Moliya», 2010. 4. Hasanboyeva O., Tadjieva M., Toshpulatova Sh. va boshq. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. T.: Ilm-ziyo, 2012.